

BANCA
NAȚIONALĂ
A ROMÂNIEI

Sondaj privind riscurile sistemice septembrie 2020

Anul IV, nr. 11

Sondaj privind
riscurile sistemice
Septembrie 2020

NOTĂ

Toate drepturile rezervate.
Reproducerea informațiilor este permisă numai în scopuri educative
și necomerciale și numai cu indicarea sursei.

Banca Națională a României
Str. Lipscani nr. 25, cod 030031, București
tel.: 021/312 43 75; fax: 021/314 97 52

ISSN 2601-5331 (versiune *online*)

Cuprins

Sondaj privind riscurile sistemice	5
Anexa 1 Harta principalelor riscuri la adresa stabilității financiare la nivel global	8
Anexa 2 Harta riscurilor la adresa stabilității financiare, opiniile băncilor	9
Anexa 3 Răspunsurile băncilor la Chestionarul privind riscurile sistemice	10
Anexa 4 Structura Chestionarului privind riscurile sistemice (septembrie 2020) și precizări metodologice	21

Sondaj privind riscurile sistemice

La nivel internațional, vulnerabilitățile sesizate anterior sunt în creștere, și anume: (i) datoriile companiilor nefinanciare au continuat să se mărească în contextul presiunilor de lichidități, iar probabilitatea creșterii numărului de insolvențe, în special în sectoarele economice mai afectate de COVID-19, este mai ridicată; (ii) deficitul fiscal este totodată în creștere, pe fondul cheltuielilor antrenate pentru susținerea economiilor (Anexa 1, Tabel 1). În plus, deconectarea dintre evaluările de piață și evoluția economică persistă, cu un posibil impact ridicat, iar inegalitatea veniturilor este în creștere.

În România, conform Chestionarului privind riscurile sistemice¹ derulat în luna septembrie 2020, cele mai mari instituții de credit autohtone au identificat șapte riscuri ridicate și trei riscuri moderate² (Anexa 2). Băncile au încadrat în categoria riscuri sistemice ridicate următoarele elemente: (1) deteriorarea echilibrului macroeconomic intern, (2) riscul de nerambursare a creditelor contractate de către sectorul neguvernamental, (3) cadrul legislativ incert și impredictibil în domeniul financiar-bancar, (4) riscul reducerii rapide a încrederii investitorilor în economiile emergente, (5) riscul asociat inovației financiare și provocărilor la adresa securității cibernetice, (6) riscul privind lichiditatea sectorului bancar și (7) riscul de intensificare a legăturii dintre sectorul bancar și sectorul public. Similar exercițiului anterior, deteriorarea echilibrului macroeconomic intern își menține poziția de cel mai semnificativ element generator de risc ridicat, fiind dificil de gestionat. Nu se înregistrează modificări substanțiale privind nivelul curent al riscului, cu excepția celui privind intensificarea legăturii dintre sectorul bancar și cel public, care trece în categoria riscurilor ridicate, pe fondul unei creșteri marginale a importanței acestuia. Din punct de vedere al importanței, o singură modificare notabilă se înregistrează în cazul riscului privind lichiditatea sectorului bancar, acesta coborând pe locul șase în harta riscurilor (de pe locul patru anterior).

Potrivit analizelor BNR, două dintre riscurile sistemice evaluate la un nivel ridicat de către instituțiile de credit, respectiv deteriorarea echilibrului macroeconomic intern, inclusiv din perspectiva structurii și a costului de finanțare a deficitului bugetar și creșterea incertitudinii la nivel global, și reducerea rapidă a încrederii investitorilor în economiile emergente sunt considerate cele mai importante riscuri sistemice (de natură severă) pentru stabilitatea financiară. În plus, riscul de nerambursare a creditelor contractate de către sectorul neguvernamental și cel privind cadrul legislativ incert și impredictibil în domeniul financiar-bancar sunt evaluate la un nivel ridicat și în creștere în următoarea perioadă. Conform estimărilor guvernamentale, creșterea economică în România a fost revizuită în scădere până la -3,8 la sută pentru anul 2020, în timp ce Comisia Europeană estimează o contracție de 6 la sută. În plus, cheltuielile generate de măsurile de diminuare a efectelor pandemiei COVID-19 au

¹ În analiză sunt incluse toate băncile considerate de importanță sistemică începând cu 1 ianuarie 2020 și ING Bank. Răspunsurile individuale ale băncilor se regăsesc în Anexa 3.

² În cadrul evaluării curente au fost definite 10 riscuri sistemice, fiind introdus pentru prima dată riscul climatic, iar riscul privind evoluțiile din piața imobiliară rezidențială a fost înlocuit cu cel privind evoluțiile din piața imobiliară comercială.

pus presiune asupra sectorului public, deficitul bugetar în primele opt luni ale anului situându-se la 5,2 la sută în PIB (peste nivelul din 2019, 4,6 la sută), în timp ce datoria publică este așteptată să ajungă la 44 la sută din PIB la finalul anului. În acest context economic și financiar se estimează o creștere a ratelor de nerambursare pentru creditele acordate sectorului neguvernamental; probabilitatea de nerambursare pentru intervalul iunie 2020 – iunie 2021 este prognozată la 9,9 la sută, sub nivelul maxim înregistrat în criza precedentă. În ceea ce privește riscul asociat cadrului legislativ, se apreciază că adoptarea inițiativelor legislative aflate în diverse stadii ale procedurii parlamentare ar putea avea efecte negative asupra stabilității sectorului bancar și a sistemului financiar național.

Conform instituțiilor de credit, sunt clasate la un nivel moderat următoarele riscuri: (1) riscul asociat evoluțiilor din piața imobiliară comercială, (2) riscul de creștere a costului de finanțare și (3) riscul climatic. Riscul privind piața imobiliară comercială și riscul climatic sunt nou-introduse în această evaluare și ocupă locurile 7, respectiv 10, în harta riscurilor, după importanță. În ceea ce privește riscul climatic, potrivit uneia dintre băncile comerciale, pierderile provocate de schimbările climatice și de mediu sunt considerate importante și unul din principalii factori de risc pe termen lung. Aceasta urmează să adopte măsurile necesare pentru încorporarea riscului climatic, precum și a riscurilor de mediu, sociale și de guvernanță (engl. ESG) în strategia de afaceri, în cadrul de gestionare a riscurilor, precum și în cel de guvernanță. Riscul de creștere a costului de finanțare a fost evaluat în scădere comparativ cu exercițiul anterior (T1 2020), de la ridicat la moderat, pe fondul diminuării probabilității de apariție la sub medie (de la peste medie), menținându-se totodată relativ ușor de gestionat.

Având în vedere prelungirea efectelor negative generate de pandemia COVID-19 în acest exercițiu, au fost introduse două întrebări adiționale referitoare la: (1) principalele probleme întâmpinate în contextul pandemiei COVID-19 (de ex.: disciplina la plată, accesul la finanțare, apelarea la moratoriul public sau la alte măsuri de restructurare etc.) și (2) posibilele implicații pe termen lung ale pandemiei COVID-19, cel puțin din perspectiva evoluției ratelor de neperformanță, nivelului de lichiditate și a gradului de solvabilitate.

Între principalele probleme întâmpinate în contextul pandemiei COVID-19 au fost identificate dificultățile operaționale de acomodare a prevederilor legale legate de moratorii, asigurarea comunicării cu clientela și necesitatea adaptării rapide la aceste schimbări. În ceea ce privește accesul la finanțare, băncile și-au adaptat standardele de creditare la noul context economic caracterizat de incertitudine, stabilind criterii mai stricte de eligibilitate. Riscul de credit nu este perceput neapărat ca o problemă semnificativă în prezent, în special datorită moratoriilor și programelor de susținere a clienților, însă există o incertitudine privind comportamentul debitorilor în viitor.

În ceea ce privește posibilele implicații pe termen lung, în general, instituțiile de credit se așteaptă la o deteriorare a condițiilor economice cu efecte către creșterea ratelor de neperformanță și a lichidității, înrăutățirea eficienței operaționale și scăderea solvabilității. Majoritatea instituțiilor de credit au identificat o potențială creștere a

riscului de credit, în special după încheierea moratoriilor pentru amânarea ratelor de plată și pe fondul înrăutățirii condițiilor macroeconomice. Din perspectiva riscului de lichiditate, impactul nu este așteptat să fie semnificativ, cel puțin pe termen scurt, însă prelungirea pandemiei COVID-19 și deteriorarea condițiilor macroeconomice pot afecta fluxurile de la debitori. Implicații se pot resimți și la nivelul creditării, provenind atât din înăsprirea condițiilor de creditare, dar și din reducerea numărului de clienți eligibili, cu efecte asupra profitabilității băncilor.

În viziunea unuia dintre băncile comerciale incluse în chestionar, riscul asociat unei creșteri rapide a creditării populației rămâne redus în contextul actual, în timp ce o creditare modestă a companiilor nefinanciare reprezintă un risc cu o probabilitate de apariție ridicată. În plus, probabilitatea apariției riscului generat de interpretări excesive ale cadrului normativ aplicabil activității bancare de către autoritățile publice cu atribuții de control este evaluată ca foarte ridicată, în special ca urmare a neclarității generate de aplicarea anumitor inițiative legislative (de ex.: OUG nr. 37/2020, „IMM Invest“).

Anexa 1

Harta principalelor riscuri la adresa stabilității financiare la nivel global

Tabel 1. Principalii factori destabilizatori la adresa stabilității financiare la nivel global

1. Creșterea datoriilor companiilor nefinanciare și presiunea unei intensificări a insolvențelor
2. Creșterea deficitelor bugetare
3. Deconectarea dintre evaluările de piață și evoluțiile economice

Surse: IMF – *Global Financial Stability Report*, *World Economic Outlook* (octombrie 2020)

Tabel 2. Harta riscurilor la adresa stabilității financiare din România*

	Deteriorarea echilibrelor macroeconomice interne, inclusiv din perspectiva structurii și a costului de finanțare a deficitului bugetar
	Creșterea incertitudinii la nivel global și reducerea rapidă a încrederii investitorilor în economiile emergente
	Riscul de nerambursare a creditelor contractate de către sectorul neguvernamental
	Riscul privind cadrul legislativ incert și impredictibil în domeniul financiar-bancar
	Riscul privind accesul la finanțare al economiei reale
	risc sistemic sever
	risc sistemic ridicat
	risc sistemic moderat
	risc sistemic redus

* Culoarea indică intensitatea riscului. Săgețile indică perspectiva riscului în perioada următoare.

Sursa: BNR

Anexa 2

Harta riscurilor la adresa stabilității financiare, opiniile băncilor

Tabel 1. Dinamica opiniilor băncilor privind riscurile sistemice asupra sistemului financiar³ pentru perioada septembrie 2020 – septembrie 2021

Nr.*	Risc sistemic la adresa sectorului financiar	Nivel curent al riscului**	Dificultatea de gestionare a riscului***
Risc 1	Deteriorarea echilibrelor macroeconomice interne		
Risc 2	Riscul de nerambursare a creditelor contractate de către sectorul neguvernamental		
Risc 3	Cadrul legislativ incert și impredictibil în domeniul financiar-bancar, cu implicații asupra solvabilității sectorului bancar		
Risc 4	Riscul reducerii rapide a încrederii investitorilor în economiile emergente în contextul evoluțiilor externe și/sau interne		
Risc 5	Riscul asociat provocărilor la adresa securității cibernetice și inovației financiare		
Risc 6	Riscul privind lichiditatea sectorului bancar		
Risc 7	Riscul asociat evoluțiilor din piața imobiliară comercială [^]		
Risc 8	Riscul de intensificare a legăturii dintre sectorul bancar și sectorul public atât datorită expunerilor directe (de ex.: titluri de stat, credite acordate administrațiilor centrale și locale), cât și indirecte (de ex.: creditele „Prima casă”)		
Risc 9	Riscul de creștere a costului de finanțare ca urmare a majorării ratei dobânzii și/sau a deprecierei cursului de schimb cu efecte negative asupra capacității de plată a debitorilor, în special a populației și IMM		
Risc 10	Riscul climatic [^]		

risc sistemic sever/foarte dificil de gestionat (valori absolute între 7 și 8)
 risc sistemic ridicat/dificil de gestionat (valori absolute între 5 și 6)
 risc sistemic moderat/gestionabil (valori absolute între 3 și 4)
 risc sistemic redus/ fără probleme (valori absolute între 1 și 2)

* Ordinea riscurilor este dată de importanța medie a riscului conform răspunsurilor băncilor.

** Culoarea indică nivelul curent al riscului, calculat ca medie între probabilitatea de materializare a riscului și impactul asupra sectorului bancar în caz de materializare în cursul unui an.

*** Culoarea indică nivelul curent al dificultății de gestionare a riscului de către instituțiile de credit.

Săgețile indică evoluția riscului/capacității de gestiune a acestuia relativ la exercițiul anterior (martie 2020), considerând un prag de materialitate de 0,5 puncte.

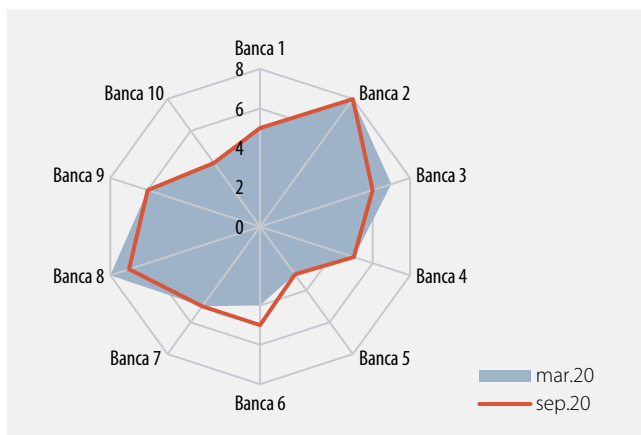
[^] risc sistemic nou-introdus în exercițiul din septembrie 2020

³ Reflectă modificarea opiniilor față de ultimul raport. Pentru structura chestionarului și detalii metodologice, a se vedea Anexa 4.

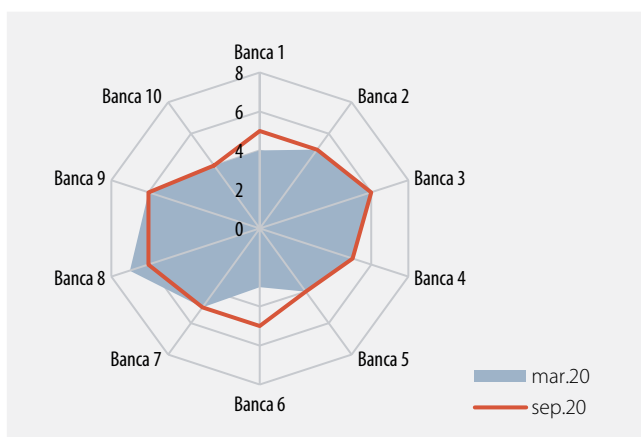
Anexa 3

Răspunsurile băncilor la Chestionarul privind riscurile sistemice

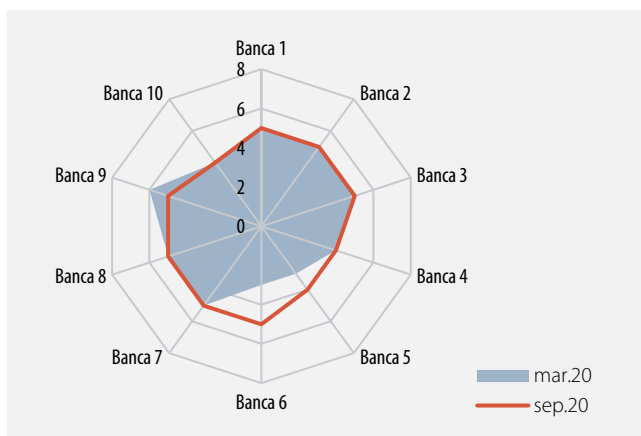
1. Riscul asociat inovației financiare și provocărilor la adresa securității cibernetice

Grafic 1a. Probabilitatea de apariție

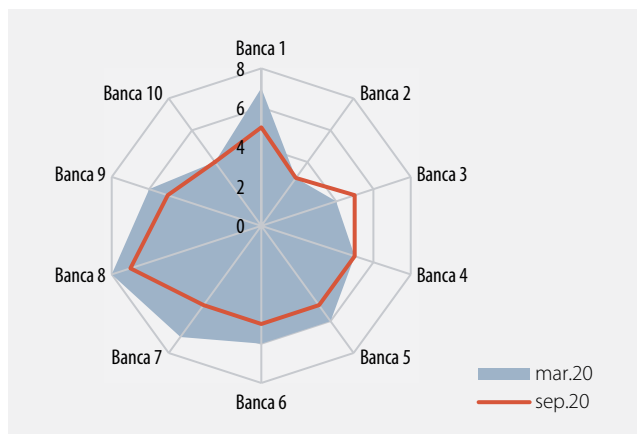
Grafic 1b. Severitatea impactului

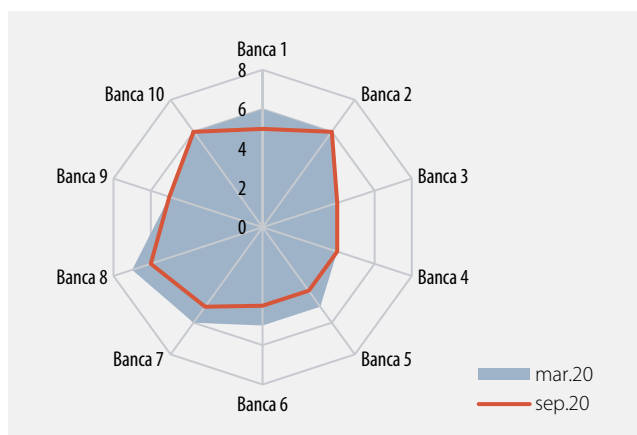
Grafic 1c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicate.

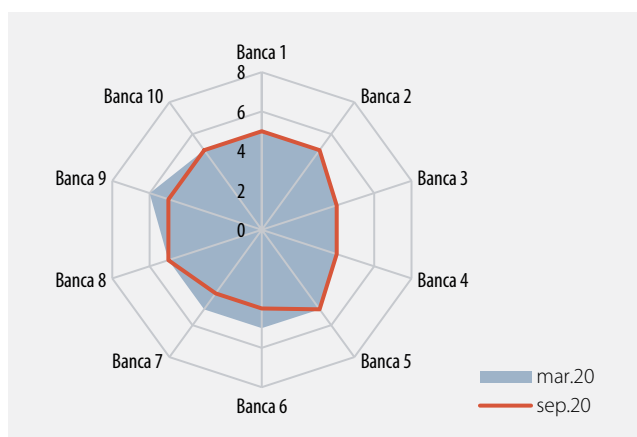
2. Riscul de creștere a costului de finanțare ca urmare a majorării ratei dobânzii și/sau a deprecierei cursului de schimb cu efecte negative asupra capacității de plată a debitorilor, în special a populației și IMM

Grafic 2a. Probabilitatea de apariție

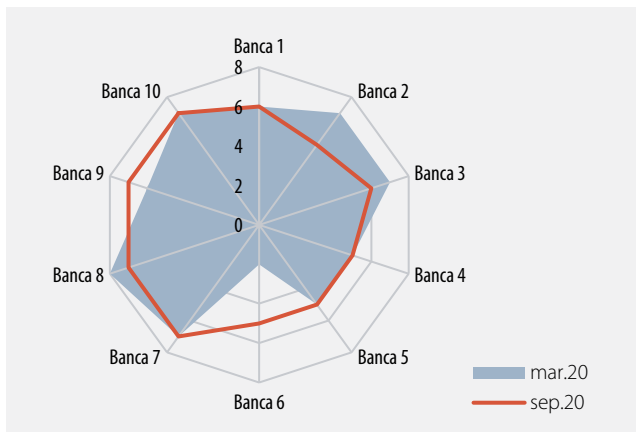
Grafic 2b. Severitatea impactului

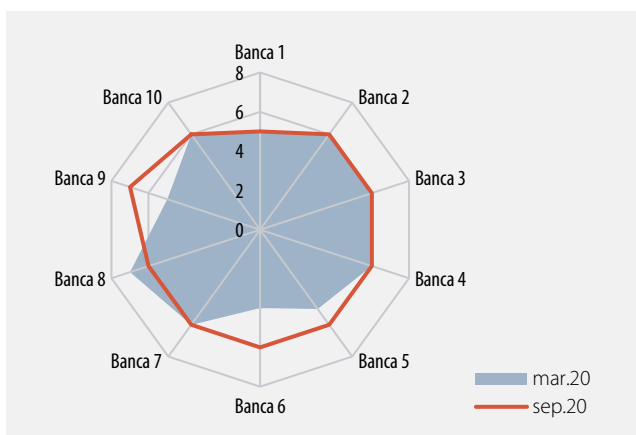
Grafic 2c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicată.

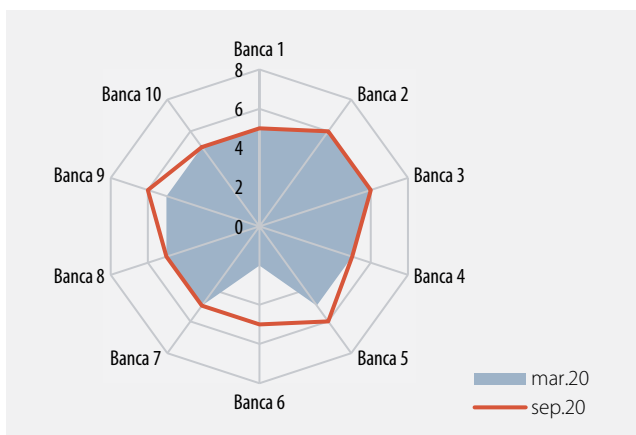
3. Riscul reducerii rapide a încrederii investitorilor în economiile emergente în contextul evoluțiilor externe (de ex.: creșterea economică la nivel global, modificările de ordin politic și accentuarea tensiunilor geopolitice, sectorul bancar european) și/sau interne (de ex.: politici fiscale prociclice, adâncirea deficitului de cont curent)

Grafic 3a. Probabilitatea de apariție

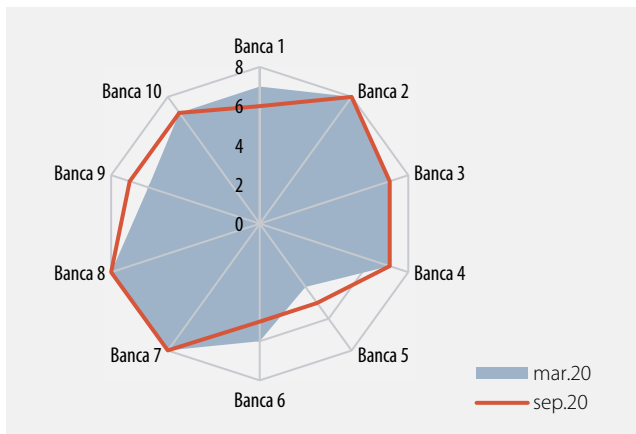
Grafic 3b. Severitatea impactului

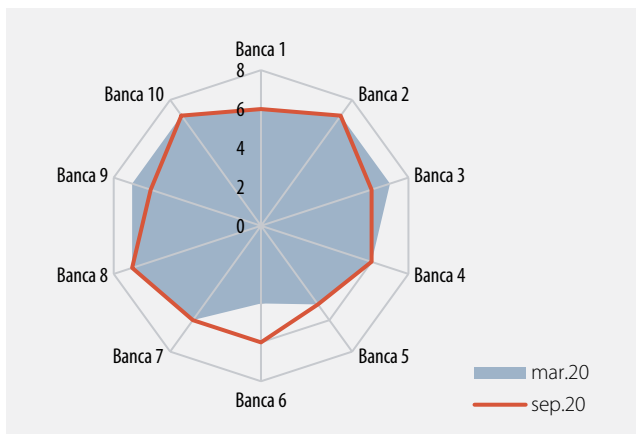
Grafic 3c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicate.

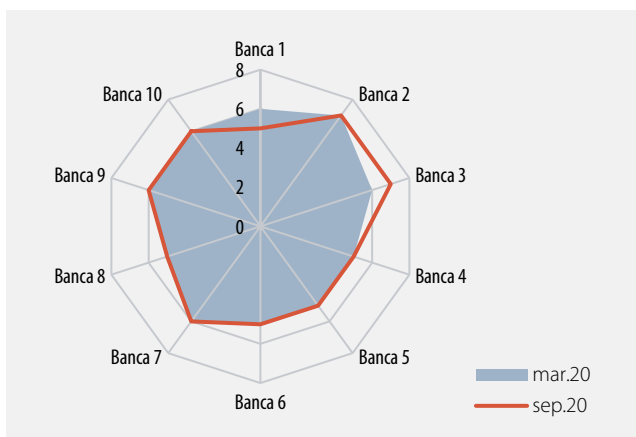
4. Cadrul legislativ incert și impredictibil în domeniul financiar-bancar, cu implicații asupra solvabilității sectorului bancar

Grafic 4a. Probabilitatea de apariție

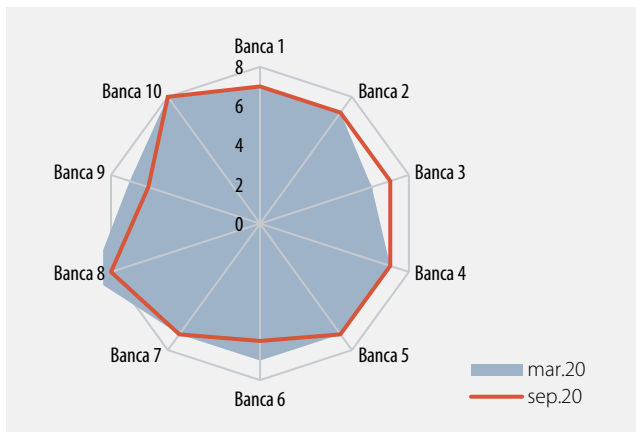
Grafic 4b. Severitatea impactului

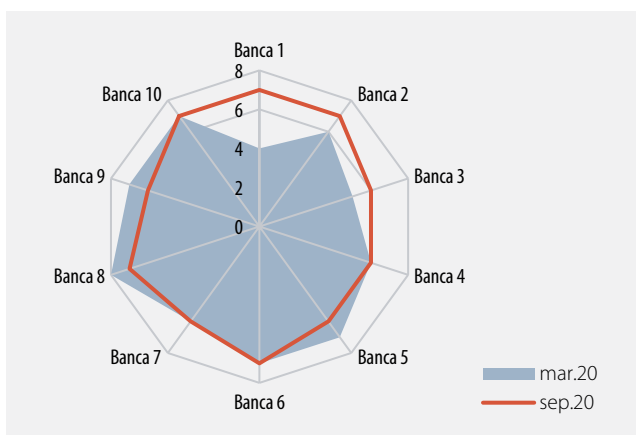
Grafic 4c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicată.

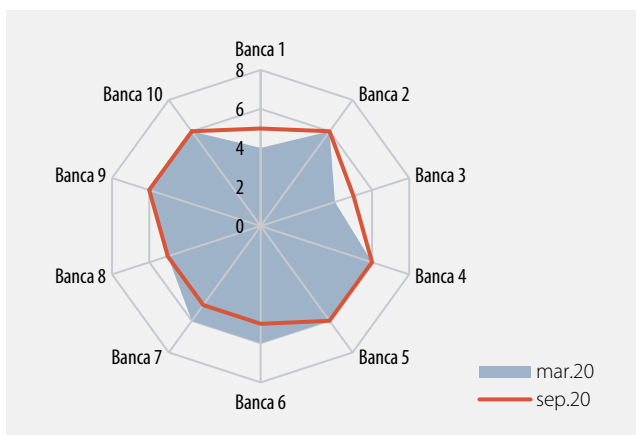
5. Riscul de nerambursare a creditelor contractate de către sectorul neguvernamental

Grafic 5a. Probabilitatea de apariție

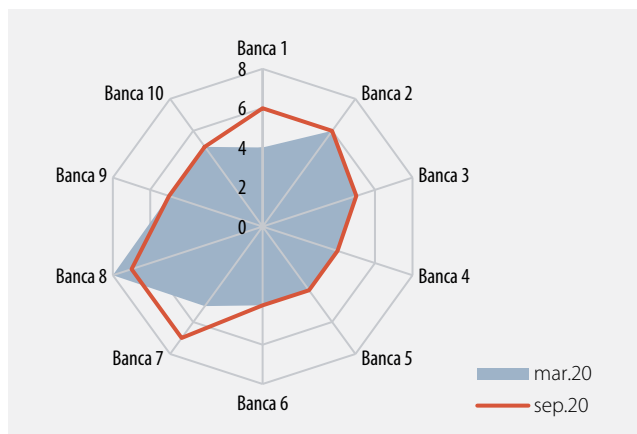
Grafic 5b. Severitatea impactului

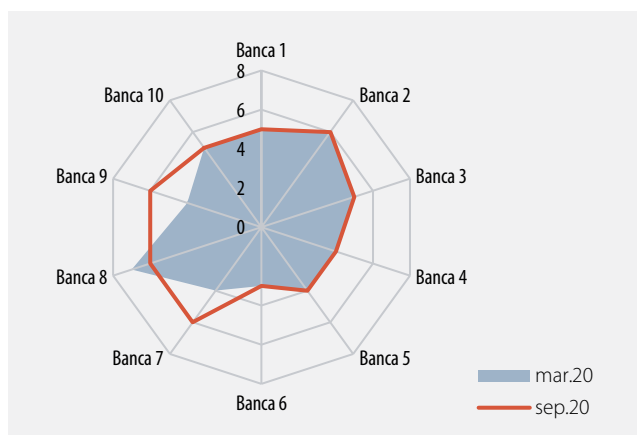
Grafic 5c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicate.

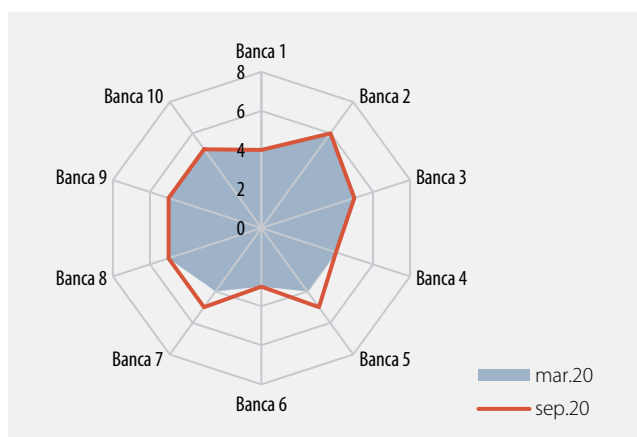
6. Riscul de intensificare a legăturii dintre sectorul bancar și sectorul public atât datorită expunerilor directe (de ex.: titluri de stat, credite acordate administrațiilor centrale și locale), cât și indirecte (de ex.: creditele „Prima casă”)

Grafic 6a. Probabilitatea de apariție

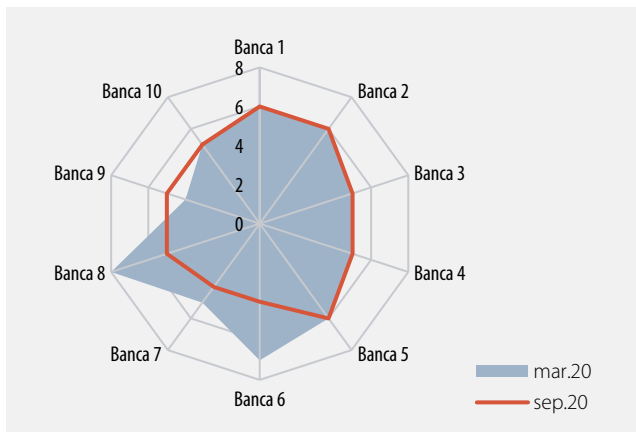
Grafic 6b. Severitatea impactului

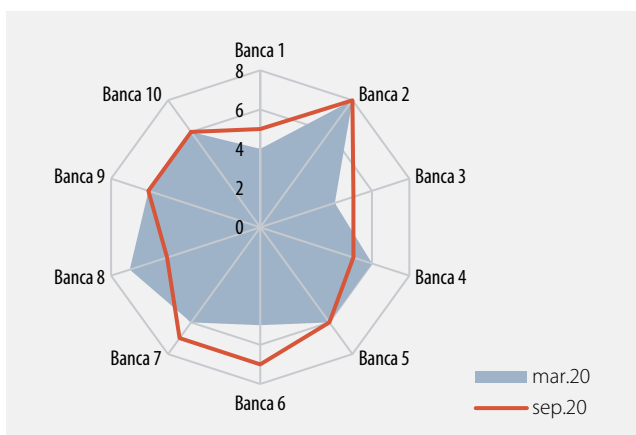
Grafic 6c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicată.

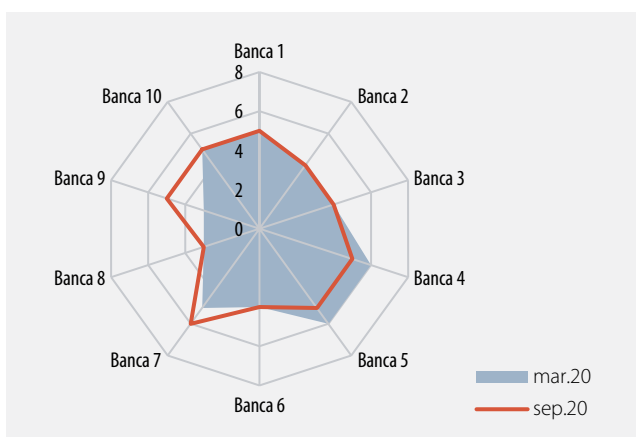
7. Riscul privind lichiditatea sectorului bancar

Grafic 7a. Probabilitatea de apariție

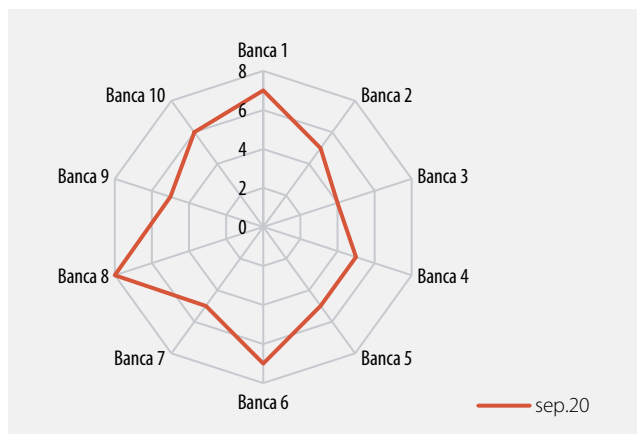
Grafic 7b. Severitatea impactului

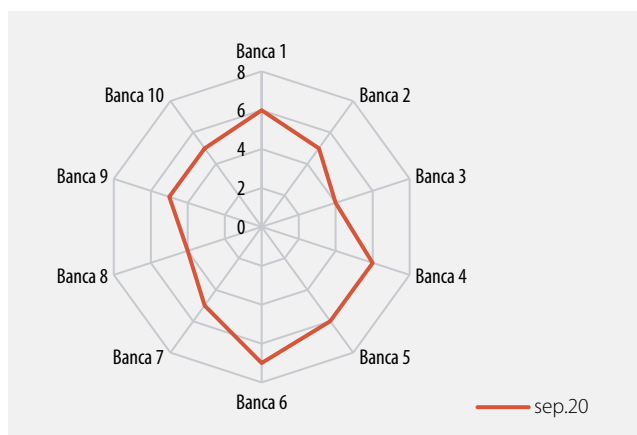
Grafic 7c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicate.

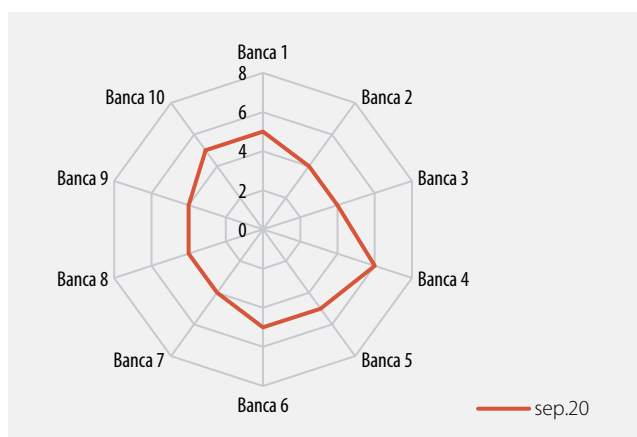
8. Riscul asociat evoluțiilor din piața imobiliară comercială

Grafic 8a. Probabilitatea de apariție

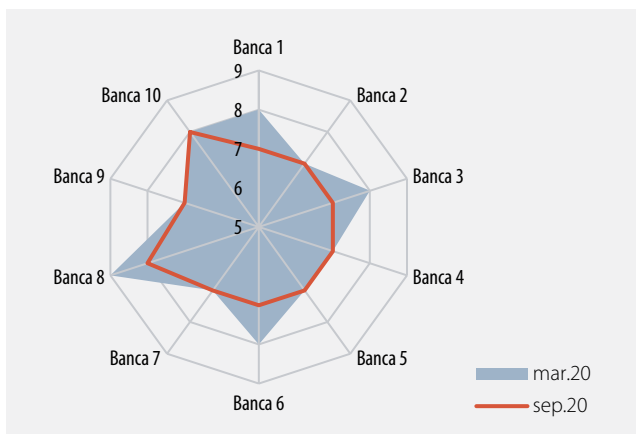
Grafic 8b. Severitatea impactului

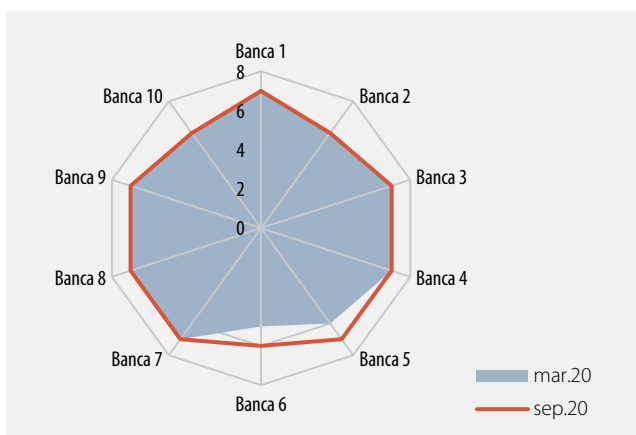
Grafic 8c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicată.

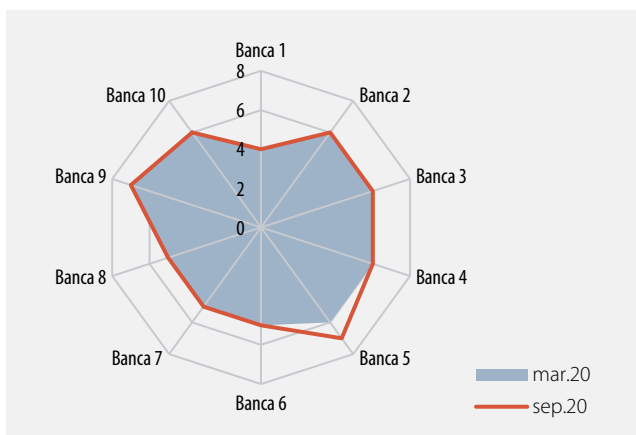
9. Riscul asociat deteriorării echilibrelor macroeconomice interne

Grafic 9a. Probabilitatea de apariție

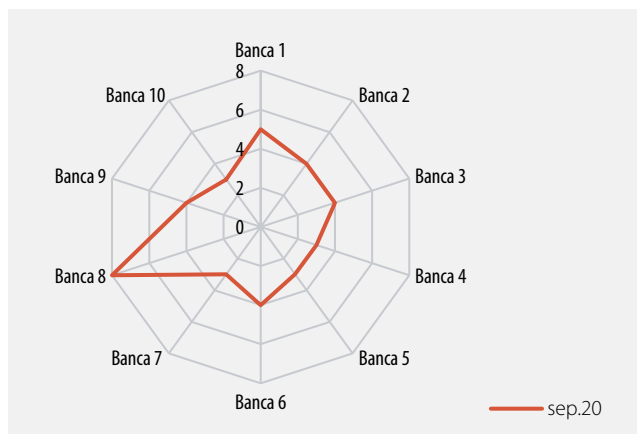
Grafic 9b. Severitatea impactului

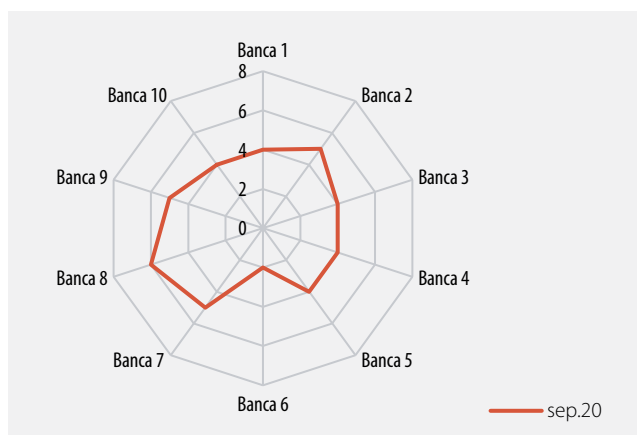
Grafic 9c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicate.

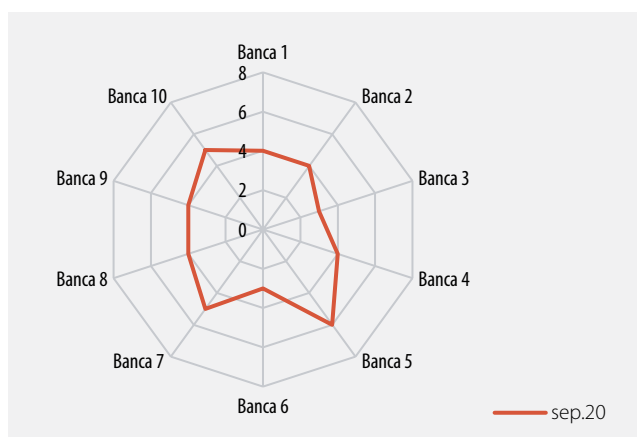
10. Riscul climatic

Grafic 10a. Probabilitatea de apariție

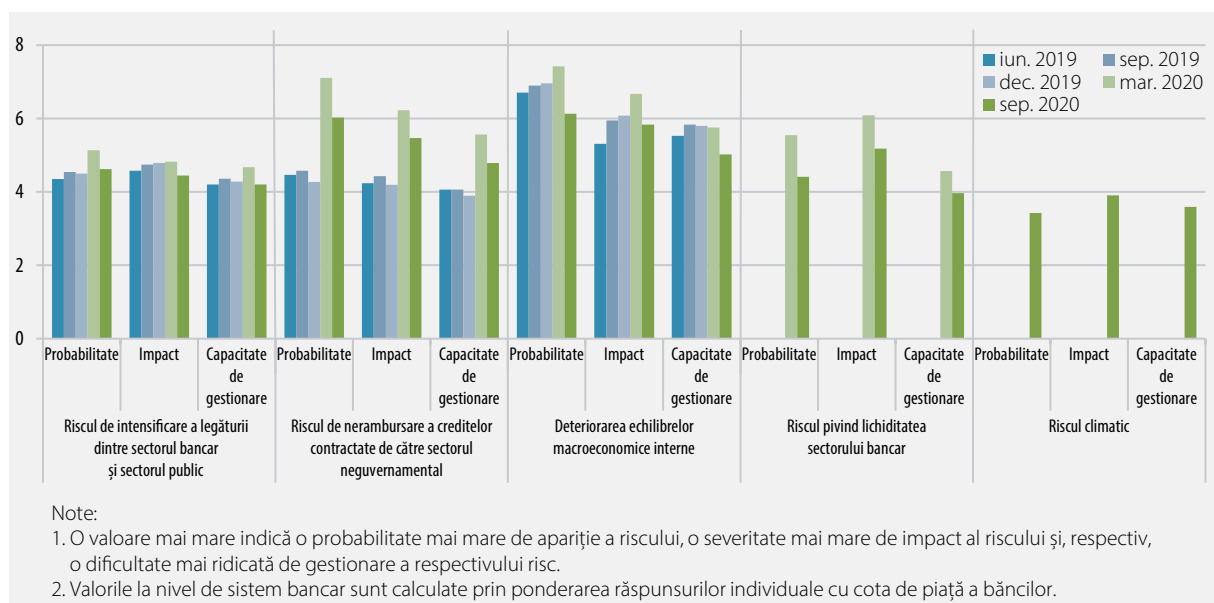
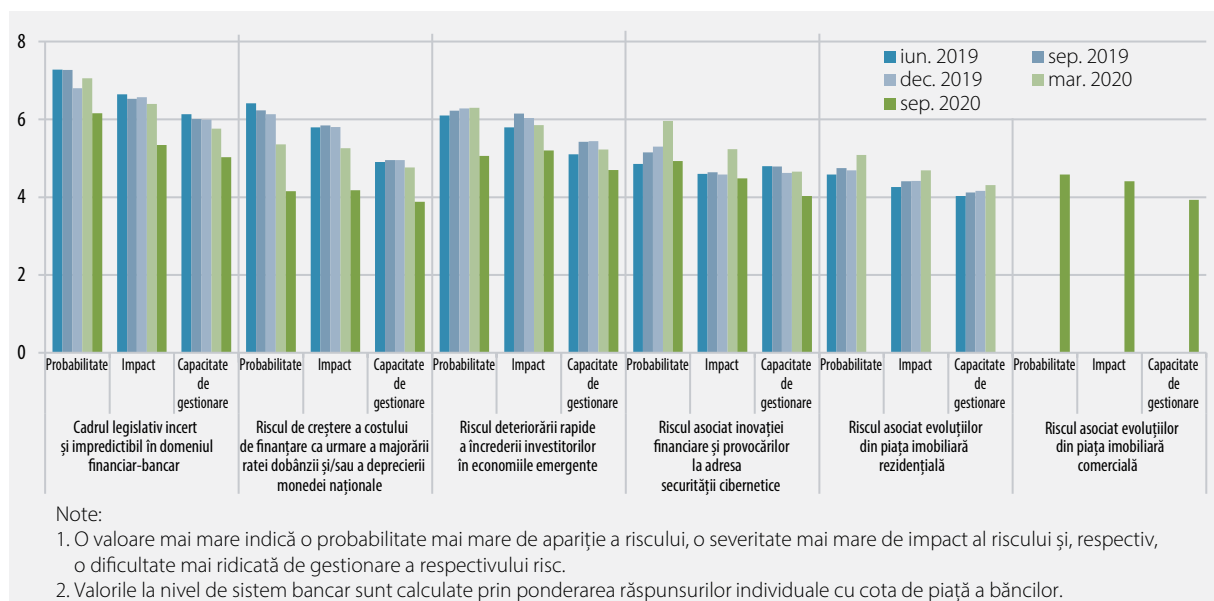
Grafic 10b. Severitatea impactului

Grafic 10c. Dificultatea de gestionare

Notă: O valoare mai mare indică o probabilitate de apariție/severitate a impactului/dificultate de gestionare a riscului mai ridicată.

Grafic 11. Evoluția răspunsurilor agregate ale băncilor referitoare la probabilitatea de apariție, impactul potențial și capacitatea de gestionare a riscurilor sistemice

Anexa 4

Structura Chestionarului privind riscurile sistemice (septembrie 2020) și precizări metodologice

Chestionar privind riscurile sistemice					
Denumirea instituției de credit:					
Data de referință: 30-09-2020					
Pentru scopurile acestui chestionar, noțiunea de risc sistemic se referă la „risc de perturbare a sistemului financiar care poate genera consecințe negative grave pentru piața internă și economia reală” (Regulamentul (UE) nr. 1092/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 noiembrie 2010).					
1a	Vă rugăm să evaluați pentru următoarele 12 luni riscurile sistemice identificate la punctele 1-10 din tabelul de mai jos. De asemenea, vă rugăm să completați la punctul 11 al tabelului un alt risc sistemic identificat din perspectiva dumneavoastră.				
	Riscuri sistemice	Importanța riscului (A)	Probabilitatea de apariție a riscului (B)	Impactul potențial asupra sectorului bancar (C)	Capacitatea băncii de gestionare a riscului (D)
1.	Riscul privind lichiditatea sectorului bancar				
2.	Riscul de intensificare a legăturii dintre sectorul bancar și sectorul public atât datorită expunerilor directe (de ex.: titluri de stat, credite acordate administrațiilor centrale și locale), cât și indirecte (de ex.: creditele „Prima casă”)				
3.	Riscul de nerambursare a creditelor contractate de către sectorul neguvernamental				
4.	Deteriorarea echilibrelor macroeconomice interne				
5.	Riscul reducerii rapide a încrederii investitorilor în economiile emergente în contextul evoluțiilor externe și/sau interne				
6.	Cadrul legislativ incert și impredictibil în domeniul financiar-bancar, cu implicații asupra solvabilității sectorului bancar				
7.	Riscul asociat provocărilor la adresa securității cibernetice și inovației financiare				
8.	Riscul asociat evoluțiilor din piața imobiliară comercială				
9.	Riscul de creștere a costului de finanțare ca urmare a majorării ratei dobânzii și/sau a deprecierei cursului de schimb cu efecte negative asupra capacității de plată a debitorilor, în special a populației și IMM				
10.	Riscul climatic				
	<p>Explicații:</p> <p>(A) În clasificarea riscurilor în funcție de importanță, vă rugăm să utilizați următoarea scală de la 1 la 10, unde 1 este cel mai important risc, iar 10 este cel mai puțin important risc. Evaluarea importanței unui risc (A) combină: probabilitatea de materializare a acestuia (B) și impactul în caz de materializare (C), luând în calcul capacitatea băncii de a gestiona respectivul risc (D).</p> <p>(B) În clasificarea riscurilor în funcție de probabilitatea de apariție, vă rugăm să utilizați următoarea scală: Risc cu probabilitate, 1=Nesemnificativă, 2=Foarte redusă, 3=Redusă, 4=Sub medie, 5=Peste medie, 6=Ridică, 7=Foarte ridicată și 8=Sigură.</p> <p>(C) În clasificarea riscurilor în funcție de impactul potențial asupra sistemului financiar, i.e. pierderea așteptată condiționată de materializarea respectivului risc, vă rugăm să utilizați următoarea scală: Risc cu impact 1=Nesemnificativ, 2=Foarte redus, 3=Redus, 4=Sub medie, 5=Peste medie, 6=Ridicat, 7=Foarte ridicat și 8=Extrem de ridicat.</p> <p>(D) În clasificarea riscurilor în funcție de capacitatea instituției de credit de a gestiona respectivul risc înainte de apariție (i.e. cât de pregătită este banca dvs. de a lua măsuri <i>ex ante</i> pentru a reduce semnificativ riscul), vă rugăm să utilizați următoarea scală: 1=Fără probleme, 2=Foarte ușor de gestionat, 3=Ușor de gestionat, 4=Relativ ușor de gestionat, 5=Relativ dificil de gestionat, 6=Dificil de gestionat, 7=Foarte dificil de gestionat, 8=Nu poate fi gestionat.</p>				
1b	Vă rugăm să furnizați, dacă este cazul, orice clarificări sau informații suplimentare considerați a fi necesare pentru o mai bună înțelegere a răspunsurilor de la punctul 1a.				
	Clarificări/ Informații suplimentare				
1.					
2.					

1c	Vă rugăm să detaliați din perspectiva instituției dumneavoastră principalele probleme întâmpinate în contextul pandemiei COVID-19 (de ex.: disciplina la plată, accesul la finanțare, apelarea la moratoriul public sau la alte măsuri de restructurare etc.).
1d	Vă rugăm să fundamentați din perspectiva instituției dumneavoastră care ar fi posibilele implicații pe termen lung ale pandemiei COVID-19, cel puțin din perspectiva evoluției ratelor de neperformanță, nivelului de lichiditate și gradului de solvabilitate.

Analiza este realizată pe baza răspunsurilor instituțiilor de credit la Chestionarul privind riscurile sistemice. Sondajul este transmis celor mai importante 10 bănci din sistem după valoarea activelor. Acestea dețineau 86 la sută din activele totale ale sectorului bancar în luna august 2020. Chestionarul este adresat persoanelor cu atribuții de conducere din cadrul departamentelor de administrare a riscului ale acestor instituții.

Mecanismul analizei este următorul: BNR identifică riscurile care pot fi considerate sistemice și solicită băncilor să răspundă în ce măsură opinia lor este asemănătoare, cum ierarhizează respectivele riscuri după importanța posibilelor consecințe asupra sistemului financiar, care este capacitatea lor de a face față consecințelor în ipoteza concretizării riscului și care consideră că este probabilitatea de apariție a riscului sistemic. De asemenea, băncile au posibilitatea să propună riscuri care, în opinia lor, sunt sistemice.

Metoda de agregare a răspunsurilor băncilor cu privire la cele trei elemente ale riscurilor (probabilitatea de apariție, severitatea impactului și capacitatea de gestionare a riscului) este media ponderată, factorul de ponderare fiind cota de piață a activelor.

Abrevieri

BCE	Banca Centrală Europeană
BNR	Banca Națională a României
CERS	Comitetul European pentru Risc Sistemic
CRS	Chestionar privind riscurile sistemice
IFN	instituție financiară nebancaară
FED	Sistemul Federal de Rezerve al Statelor Unite ale Americii
FMI	Fondul Monetar Internațional
FSB	Consiliul pentru stabilitate financiară
UE	Uniunea Europeană

